

VPRAŠANJE POIMENOVANJA NASELIJ IN ZASELKOV V IZOLSKI OBČINI

V prvo izdajo leksikona Slovenska krajevna imena (Cankarjeva založba, Ljubljana 1985) so se vrinile nekatere napake, ki bi jih bilo po mojem mnenju ob morebitnem ponatisu treba popraviti.

V predgovoru avtorji pojasnjujejo način zbiranja informacij in metodologijo dela: gradivo da so zbrali oz. posredovali informatorji, navedeni ob koncu knjige, drugi vir pa je bil Krajevni leksikon Slovenije (ta tudi – pred leti – na osnovi informatorjev). Ravno živa raba naj bi bila torej primarni vir informacij, potem še skladnost z normami slovenskega knjižnega jezika.

Ker je obalno področje z zaledjem (Slovenska Istra) glede na celotni slovenski (tudi kulturni) prostor izrazito periferno področje, je bilo v preteklosti in je še danes v tesnem stiku z drugo kulturo oz. jezikom, tj. romanskim svetom oz. italijanščino (Nekatera območja so uradno dvojezična, druga, tem stična področja, pa kažejo, sicer v manjši meri, a vendarle, vplive tudi romanskega sveta, kulture, ...). Posledice? Interferenca na vseh jezikoslovnih ravnanah, tako tudi v leksiki, toponomastiki. Jezikovni pojavi so pri nas ubrali svojo pot in ne take kot centralni govori in narečja, kar je v jeziku (socio-lingvistika!) povsem normalen pojav, ki ga je treba poznati, upoštevati, spoštovati. To je znano tudi v drugih perifernih narečjih, upoštevano pa tudi v Leksikonu (primer – glej str. 45 – Črešnjevci).

Menim, da so avtorji Leksikona premalo upoštevali specifičnosti tega področja, zlasti to velja za izolsko in piransko občino. Za koprsko je dosledneje upoštevana zlasti živa govorica oz. raba in ne toliko skladnost z normami SKJ – mimogrede: kje pa so te norme in *kdo* jih določa? Ker prebivalci občin Izola, Koper, Piran živimo v tesnem stiku (skupna so naslednja središča: kultura, srednje šolstvo, zdravstvo) in se zlasti vaščani gledamo s hriba na hrib, mi je nedoslednost in različnost kriterijev za občine oz. za poimenovanje prebivalcev toliko manj razumljiva.

Zakaj je do napak, ki sem jih opazila (omejila se bom na kraje v izolski občini), prišlo, ne vem. Vsekakor pa se mi zdi, da je, upošteva je zastavljene kriterije, napačno, nestrokovno in v nasprotju z znanstvenimi pristopi na podlagi nepopolnih informacij (netočni informatorji, popačene informacije na poti od Slov. Istre do Ljubljane ali že tam?), ne upošteva je dejanskega stanja in le po lastnem občutku za jezik (uredniška samovolja, pretirani purizem ali hiperkorekture?) tvoriti nova, odkolju neznanca imena za prebivalce ali za kraje same.

Ker je Leksikon namenjen širokemu krogu bralcev, naj bo čim bolj enoten v kriterijih do različnih govorov, dialektov, obenem pa dovolj demokratičen in tenkočuten tudi za vse, kar nas Slovence med seboj ločuje.

Pa še to: Narodi z mnogo bogatejšo jezikovno in jezikoslovno tradicijo (Italijane dobro poznam) so na specifičnosti v poimenovanju prebivalcev ponosni in jih upoštevajo, čeprav bi jim verjetno še bolj kot nam (večje število imen, poimenovanj – več verjetnih izpeljav) ustrezal kriterij ekonomičnosti (tj. sorodna imena – sorodne izpeljave). Zakaj bi morali Slovenci torej ubirati drugačne poti in vse prebivalce npr. Vinice enako poimenovati ne upošteva je kulturnega, družbenega, jezikovnega ozračja, iz katerega ime izvira?

V povojnem času (zlasti 1956–1960) so kraje z izrazitim romanskim imenom tudi brez podpore (ali vsaj ne množične) avtohtonega prebivalstva slovenili (* op. 1). To je bil čas dokazovanja slovenskega področja kot odgovor na italijanizacijo v času fašizma. Kakšni so bili argumenti za preimenovanje, se ne ve, ker do ustreznih dokumentov ni mogoče – arhiv izolske občinske skupščine do l. 1960 ni urenjen! Čeprav bi slovenskost (predvsem podeželja – glej zgodovino področja) lahko dokazali že enostavno s podatki o narodnosti sestavi področja (mesto: vas!) in ne s preimenovanji! Kljub skoraj 30 letom se (tedaj) nova imena (* op. 2) niso vrasla. Zato je v Leksikonu torej *nujno* za to področje bolj upoštevati živo rabo – dejansko stanje.

Predlagam naslednje popravke:

– str. 15 BAREDI – ov. na Barédih, barédski, *Barédčan / Baredin; o. p. Izola (ne ležeči tisk, ker je ta oblika živa, analogna s Šaredin, Šavrin ..., zasledimo jo v pokrajinskem pog. jeziku, sicer se uporablja tudi opisno ime – prebivalec Baredov)*op. 4

– str. 72 DVORINAD IZOLO – ov v Dvórh, pogovorno Kórté, Kórt, v Kórtah, lokalno narečno *Kúrte*, *Kúrt*, v *Kúrtáh*, *dvórski / kortežánski / *kurtežánjski*, *Dvórcán / Kortežán / *Kurtežán* (le izrazito hiperkorektno in zelo poredko, navadno iz ust priseljencev, ki se ne menijo za avtohtono obliko, se rabi Dvórcán oz. še raje Dvorján. Pogosteje se sliši prebivalec Dvorov, kar kaže na negotovost in izogibanje rabi »sporne« oblike oz. izpeljanke.) *op. 4

– str. 110 IZOLA -e v Ízoli, ízolski / izolánski / lokalno jəzlánski, izlánski, Ízolčan/ Izolán/ lokalno izolčan; v krajevnem govoru okolice pa Jəzlán, ital. Isola, o. p. Izola. (Od kod se je v Leksikon vrnila oblika izoljanski, Izoljan? Ni izpričana ne v govoru ne v Krajevnem leksikonu in ne v javnih občilih. Tudi jezikovno razsodišče je ni omenilo v eni od svojih izjav! (* op. 3)

– str. 166 MALIJA (Nimam pripomb.) *op. 4

– str. 284 ŠARED -a v Šarədu, *šarədski / šaredínski, *Šarədcán / Šaredín, o. p. Izola

Od kod se je »vzela« oblika Šaredar? Med prebivalce je ni, niti je ni v Krajevnem leksikonu. Baredi, Šared – imeni sta sorodnega izvora. (Glej še: Loret, Šalet, Šared, Nožed, Gožed, Rašed, ipd. v okolici!). Zato bi morali oboje prebivalce izpeljavati na enak način, vendar tega niste storili, avtohtono prebivalstvo, ki se pomena zaveda, pa, četudi po interferenci z italijanščino: Baredin, Šaredin. Zakaj tega ne bi smeli privzeti? Smo že marsikaj, tudi slabšega, in na silo, iz drugih jezikovnih sistemov, ki niso v stiku tako tesno, kot v tem primeru! *op. 4

– str. 318 VINICA -e v Vinici, lokalno Cətre (Cətəre)/Cətore, Cətere, *viniški / cetəránski, Viničan, *Viničán / Cetorán.

V tem imenu se pojavlja polglasniški o, ki se ga lahko zapiše kot o, kot e ali se ga izpusti. Viničan se je uveljavil od zunaj (priseljenci), med prebivalci ta tvorba ne živi. V pogovornem jeziku se obema oblikama Cətorán, Viničán izognejo: narečni, ker je znamenje nižjega socialnega statusa, pogovorni z opisnim poimenovanjem, ker jim je tuja.

Dvori in Vinica sta bili l. 1957 preimenovani iz Kort in Cetor. Že nekaj let pa teče postopek za vrnitev starega imena. *op. 4

– str. 52 DOBRAVA, v redu

– str. 111 JAGODJE -a v Jágodju, *jágodski, *Jágodčan, o. p. Izola

Ker je to že del Izole, so prebivalci Izoláni ali pa opisno: prebivalci Jagodja! Torej ob Jagodčana sodi zvezdica!

– str. 150 LIVADE v redu.

– str. 213 POLJE – v redu.

*op. 1: Pričevanja o tem so še živa med generacijo sedanjih 50–60 letnikov.

*op. 2: Z uredbo o razglasitvi naselij, o združitvi naselij – preimenovanju (Ur. list LRS št. 40/57, 31. 10. 1957) so 46 zaselkov združili in preimenovali v 9 naselij. Zaselkov oz. sestavnih delov naselja tudi od l. 1960 (glej seznam naselij in njih sestavnih delov, Lj. 1960, Zavod SRS za statistiko) ni več! Strnjena poselitev naselij oz. zaselkov zahteva natančnejše poimenovanje le-teh, kar je v govoru živo, izrazito, uradno pa ni tako.

Od novih, takrat osnovanih naselij so le tri ohranila prejšnje ime: Baredi, Malija, Šared.

*op. 3: objava Jezik. razsodišča

*op. 4: Imena Korte, Cetore, Šared, Baredi so že zelo stara. Prav tako Izola.

Glej N. Morato: Albučan in Korte, rokopis v pripravi za zgodovinski časopis Kronika.

N. Morato: Gradivo o Kortah za objavo v zbirki – turist. vodniku po podeželju Slovenske Istre, naslov knjige bo Slovenske istrske vasi – Korte.

Naj strnem ugotovitve: Kjer so l. 1957 krajem dali nova, popolnoma izmišljena imena, ki niso imela osnove ne v lokalni toponomastiki ne v značilnostih krajev (Vinica, Polje, Livade, Jagodje, Dobrava), se je nemogoče nasloniti na živo rabo pri izpeljankah za prebivalce. Kjer pa gre za nepokrivanje stare in »nove« oblike, je zmešnjava še večja.

Prav zato ponovno predlagam, da se živo rabo jemlje za temeljni zgled pri poimenovanju prebivalcev.

Naj ne bo odveč tudi misel, da je treba stare toponime iz okolice Izole ohraniti vsaj v poimenovanju novih mestnih delov v t. i. Jagodju in Livadah. Barbarizem (jezikovni in kulturni) je, če stoletja stara imena negiramo, razvrednotimo z Lepimi cestami, Sončnimi in Senčnimi potmi, Strmimi klanci in rebrimi ...

Jelka Morato-Vatovec
Dvori (Korte), Izola

Zapiski

PREDLOGI ZA IZBOLJŠANJE POLOŽAJA SLOVENŠČINE IN SLAVISTOV V ŠOLAH

(sprejeti na rednem občnem zboru SDS 1. X. 1987 v Bohinjski Bistrici)

Dolgoletno nezadovoljstvo slavistov na osnovnih in srednjih šolah izvira iz dveh dejstev: iz premajhnega števila ur tedenskega pouka materinščine in iz nezadostne priznanosti in plačanosti slavistovega dela glede na obseg in zahtevnost. – Problemi niso od danes. Slavistično društvo Slovenije je s svojimi področnimi društvi analize položaja slovenščine v šolstvu že večkrat posredovalo ustreznim forumom, vendar se ti nanje niso odzivali. Menimo, da je od besed treba preiti k dejanjem.

1. Število ur pouka materinščine: Vztrajamo pri zahtevi, da naj bo tega pouka pet ur na teden v osnovni in srednji šoli. V šolah družboslovne in pedagoške smeri bi moralo biti število ur sedem. Za primerjavo: V Veliki Britaniji, ZDA, Franciji, na Poljskem in v drugih jugoslovanskih republikah imajo pouk materinščine vsak dan, v SZ pa celo devet ur na teden.

2. Tedenska obveznost slavista naj bo 18 ur neposrednega vzgojno-izobraževalnega dela v razredu, in to naj mu zagotavlja 42-urno delovno obveznost. (Na zadnjih kongresih Zveze slavističnih društev Jugoslavije v Sarajevu in Ohridu je bilo predlaganih celo 16 ur na teden.) Pri obremenitvah zunaj razreda, ki se navezujejo na vzgojno-izobraževalno delo v razredu, namreč ne gre le za popravljanje štirih pisnih šolskih nalog v vsakem razredu na leto; temveč še za popravljanje drugih obveznih pisnih izdelkov učencev: domačih nalog, poročil o obveznem domačem branju, referatov ...; ti izdelki zaradi vsebinsko-jezikovne zapletenosti niso primerljivi s pisnimi izdelki v tujem jeziku ali pri matematiki.

Poleg obveznega dela v razredu morajo prav slavisti prevzemati še druge obveznosti na šoli: organizirajo proslave, strokovno sodelujejo pri ekskurzijah in kulturnih dnevih, so mentorji šolskih glasil ter novinarskih, literarnih, dramskih, recitacijskih in filmskih krožkov, pripravljajo učence na tekmovanje za bralno značko in Cankarjevo priznanje ter (jim) pomagajo pri literarnih natečajih; povrh pa še lektorirajo šolsko dokumentacijo in skrbijo za jezikovno kulturo na šoli. – Vse to dodatno delo se mora vrednotiti kot povečan obseg dela in mora biti posebej plačano.

3. Za kakovostno pedagoško delo si mora vsak učitelj nenehoma izpopolnjevati znanje z branjem in študijem strokovnega tiska; specifično za učitelja slovenščine pa je, da mora obenem slediti tudi novostim v leposlovju in v mladinskem tisku, zato ima časovno in količinsko tega dela dosti več kakor učitelj kateregakoli drugega predmeta. – Zavzemamo se za splošno načelo: za študij je treba učitelju omogočiti študijski dopust. Omogočiti mu je treba udeležbo na seminarjih, strokovnih zborovanjih, predavanjih. Stalno izobraževanje naj slednjič postane praksa, univerzitetni kader naj v sodelovanju